

7 MITOV IN ZMOT

1. "KAR JE JAVNO DOSTOPNO, JE OD VSEH IN JE JAVNO DOBRO!"

Ker ima tudi glasba (kot vsa druga intelektualna LASTNINA) svoje lastnike, to seveda ne drži. Nosilci pravic so v primeru nepooblaščenega predvajanja (to je brez dovoljenj ali pogodb) prisiljeni uveljavljati svoje pravice v okviru zakonskih možnosti.

2. "PRAV VSI MORAJO PLAČEVATI NADOMESTILA!"

Ne drži. Tisti, ki avtorsko zaščitene glasbenih del ne uporabljajo, izpolnijo izjavo in ne plačujejo nadomestil. Slednja pa so dolžni plačevati organizatorji tistih koncertov, zabavnih prireditev in karaok, kjer izvajalci nastopajo na glasbeno podlago (playback); gostinski obrati, kjer izvajalci nastopajo na glasbeno podlago (playback); skratka vsi tisti, ki v javnih prostorih predvajajo glasbo (gostinski obrati, kinodvorane, gledališča, banke, verski objekti, plesne šole, fitnes studii, javna kopališča, trgovska središča, javna prevozna sredstva ...).

3. "ZAVOD IPF VZTRAJA PRI SVOJEM IN SE NE ŽELI POGAJATI!"

Ne drži. Zavod IPF se od svoje ustanovitve dalje trudi z uveljavljanjem pravic, ki jih zastopa. Svoje zahteve utemeljuje z mednarodnimi primerjavami in veljavno zakonodajo. Res pa je, da velikokrat v tem tranzicijskem obdobju ne najde pravega partnerja za pogajanja, saj se menjajo lastniki, predstavniki združenj, ustanavljajo se nove in ukinjajo stare zbornice itd. Poseben problem je tudi zakonodaja, saj se menja tako hitro, da se ne more vzpostaviti pravna praksa, nekateri uporabniki pa nimajo svojih reprezentativnih združenj - npr. organizatorji prireditev.

4. "POLOŽNICE ZA NADOMESTILA OGROŽAJO POSLOVANJE GOSTINSKIH OBRATOV!"

Vsi kazalniki kažejo, da je gostinska dejavnost v rasti in da je decembra 2005 ustvarila za 4,2 % več prihodka kot v decembru 2004 in za 0,8 % več prihodka kot v novembru 2005. V letu 2004 se je z gostinstvom ukvarjalo 6.663 podjetij in ustvarila so več kot 250.000 milijonov tolarjev prometa. Prav ste prebrali: to je milijarda evrov. Povprečno nadomestilo Zavodu IPF znaša 2.956,21 SIT na subjekt na mesec. Za 6.663 na leto ob 100-odstotnem plačevanju to znese malo več kot 236 milijonov SIT. To predstavlja le 0,092 % iz prihodkov od prodaje iz gostinske dejavnosti.⁷ Iz navedenega vidimo, da so vsi očitki o ogroženosti poslovanja gostinskih obratov popolnoma neutemeljeni.

5. NE RABIM PLAČEVATI, SAJ SEM ŽE PLAČAL RTV NAROČNINO "

Žal velik del javnosti danes še vedno meni, da so s plačilom nosilca zvoka hkrati poravnali tudi nadomestila za vse oblike eksploatacije nosilca, vključno z javnim predvajanjem. Pri uveljavljanju pravic se je Zavod IPF večkrat srečal tudi z vprašanjem: »Saj sem že plačal RTV-naročnino! Zakaj bi plačeval dvakrat za isto stvar?« Ali to res pomeni, da se ista stvar dvakrat plača? Poznamo več oblik priobčevanja glasbenih del za javnost: radiodifuzno oddajanje, kabelska retransmisija, predvajanje s fonogrami, sekundarno radiodifuzno oddajanje ...

Ko radijska postaja kupi nosilec zvoka, lahko to postajo poslušata kdor koli v svojem zasebnem okolju. Nadomestila so bila plačana s pogodbo med IPF in izdajateljem programa.⁸ Radijska postaja kot kupec nosilca zvoka (npr. zgoščenke) je le lastnik nosilca samega, ne pa tudi vsebine. Za to radijska postaja plača IPF mesečno nadomestilo v skladu z zakonom. In zato, ker je postaja plačala nadomestilo za uporabo zaščitenih del, lahko poslušalec ta radijski program poslušata v svojem zasebnem okolju.

Ko glasbo doma poslušamo z raznih nosilcev zvoka, nam nadomestil ni treba plačati, saj so to storili že založniki nosilca zvoka in je nadomestilo del cene nosilca.

V trenutku, ko pa se v javnem prostoru z radijske postaje vrta ista glasba, je lastnik poslovnega prostora dolžan plačati nadomestilo. Zakaj? Ker je radijska postaja plačala nadomestilo le za svojo obliko posredovanja – radijsko predvajanje – ne pa tudi za njegovo posredovanje v javnem prostoru. In vsak lastnik javnega prostora, ki posreduje avtorsko zaščitena dela tretjim osebam, je skladno z zakonom in na podoben način, kot ga poznajo v vseh pravno razvitih državah, dolžan v primeru predvajanja glasbe skleniti sporazume z IPF (založniki in izvajalci) in SAZAS (avtorji) ter plačati ustrezna nadomestila.

Kot vidimo, v ceni nosilca glasbe ali v ceni RTV-naročnine niso zajete vse pravice za vse oblike posredovanj in predvajanja. In to iz preprostega (in pravičnega) razloga: kupec kupi CD za poslušanje v domačem okolju. Lastnik radijskega sprejemnika plača naročnino le za poslušanje v svojem okolju. Radijska postaja plača nadomestilo le za svojo dejavnost – oddajanje programa. In ni prav, da plača nadomestilo tudi za tistega, ki glasbo zopet posreduje naprej in z njo dodaja vrednost svoji storitvi – npr. bar, diskoteka ... Vidimo torej, da ni res, da se ista glasba plača večkrat. Plača se le vsaka vrsta javnega predvajanja (ali posredovanja avtorsko zaščitenih del) posebej.

6. "ZA PREDVAJANJE GLASBE NE POTREBUJEM NOBENIH POGODB!"

Iz vsakdanjega življenja vemo, da moramo vsako stvar, ki ni naša in jo želimo imeti, bodisi kupiti, najeti bodisi sami narediti (ustvariti): od kruha in marmelade za zajtrk, elektrike in ogrevanja, bencina in avtomobila do dvehurnega najema parkirnega prostora v mestu. Prav tako je z glasbo: ko jo poslušamo v zasebnem prostoru (radio, TV, različni nosilci zvoka), nam nadomestil ni treba plačati, saj so to storili že tisti, ki so nam to omogočili (radijska ali televizijska postaja, založnik nosilca zvoka ...). Če pa jo želimo uporabljati zunaj okvirov zasebnega predvajanja, smo dolžni plačati ustrezno nadomestilo za njeno uporabo.⁹

Avtorska in sorodne pravice sodijo med človekove pravice, ki so zagotovljene z ustavo, varstvo pa je Republika Slovenija zagotovila z Zakonom o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP). ZASP temelji na

splošno sprejetih veljavnih načelih, ki veljajo v slovenskem in mednarodnem avtorskem pravu. Avtorska pravica je naravna in človekova pravica: avtorska pravica izvira, nastane in je utemeljena s stvaritvijo po sami naravi stvari; utemeljena je z naravnim pravom in kot taka ustavno deklarirana med človekovimi pravicami in temeljnimi svoboščinami (60. člen Ustave RS, drugi odstavek 27. člena Splošne deklaracije o človekovih pravicah), zato mora biti deležna posebne pozornosti družbe.

Javno predvajanje zaščitene delo je vsako predvajanje na prostoru, ki je odprto in namenjeno javnosti (od taksija in avtobusa, sprejemnice pri zobozdravniku do muzejev in stadiona – da o diskotekah, klubih, plesnih šolah, gostilnah niti ne govorimo)

Pojem javno predvajanje vključuje vse medije in vse namene take izvedbe:

- predvajam zaradi užitka
- predvajam kar tako
- predvajam zaradi dobička
- ...

Torej: z nakupom avtorsko zaščitene delo – plošče, kasete, CD-ja, MP3-predvajalnika ali drugih nosilcev zvoka – nismo kupili tudi pravice, da to delo javno predvajamo in eksploatiramo. Kajti kupec nosilca zvoka (npr. CD-ja) je le lastnik nosilca samega, ne pa tudi vsebine. Z njo ne more in ne sme razpolagati zunaj zakonskih okvirov. Vsak, ki javno posluje, je pred zakonom odgovoren za vse, kar se v njegovem poslovnem prostoru dogaja. Le sklenjene pogodbe z ustreznimi združenji mu omogočajo zakonito uporabo avtorsko zaščitene delo tudi na javnem mestu.

Ker je število nosilcev pravic, ki izhajajo iz posnetka glasbenega delo, veliko, so le-ti (tako kot povsod drugje po svetu) prepustili zastopanje in skrb za uveljavljanje svojih pravic posebnim, za to ustanovljenim in organiziranim organizacijam. Na področju glasbene dejavnosti pri nas avtorje zastopa združenje SAZAS, založnike in izvajalce pa IPF.

7. "JAZ – PLAČNIK NADOMESTIL – SEM ZARADI KOLEKTIVNEGA UVELJAVLJANJA PRAVIC NA SLABŠEM!"

Ravno nasprotno: kolektivni način uveljavljanja nadomestil je dober predvsem za uporabnika. V nasprotnem bi moral slednji npr. za dan predvajanja glasbe skleniti najmanj 720 pogodb (20 skladb na uro x 8 ur x 3 avtorji x 5 glavnih izvajalcev x 3 pogodbeni izvajalci x 1 založnik = 720 pogodb in tudi toliko položnic na mesec). Pri plačilu na bančnem okencu bi samo bančne provizije znašale 273.000 SIT. Seveda bi morali pred tem z vsakim posebej skleniti pogodbo in se z vsakim posebej tudi dogovoriti o višini nadomestila – torej najmanj 720 pogajanj in pogodb letno.

Že preprost izračun nam pokaže, da uporabnik s področja gostinske dejavnosti v povprečju plača Zavodu IPF letno le desetino zneska, ki bi ga sicer mesečno plačal le za provizije. Tako pa Zavod namesto njega pobere pooblastila upravičencev, namesto njega sklone pogodbe in naredi obračune, namesto njega nakaže sredstva iz nadomestil ... in to za veliko manj kot 2.800 SIT mesečno, saj so v to ceno všteta tudi vsa nadomestila iz naslova sorodnih pravic.